

داده بنیاد، نگاه‌ها و چالش‌های اجرای آن

مهدی باغبان^۱

سیده سمیه قربی^۲

چکیده:

داده بنیاد یک روش‌شناسی سیستماتیک است که شامل کاربرد استدلال اسقرایی است عمدتاً برای پژوهش کیفی مورد استفاده قرار می‌گیرد. علیرغم پیچیده بودن این روش، دارا بودن ویژگی‌هایی مانند پویایی، خلاقیت بالا، انعطاف‌پذیری روش و نحوه اجرا باعث شده که قابلیت استفاده در حوزه‌های مختلفی از دانش را داشته باشد. به این دلیل با اقبال بسیاری از محققان حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی روبرو شده است. هدف مقاله حاضر معرفی داده بنیاد، روش‌ها و چالش‌های اجرای و آرایه یک چارچوب مروری جدید از داده بنیاد است. روشی که بیش از پنجاه سال از ابداع آن می‌گذرد. با توجه به تغییرات پارادایم‌های تحقیق و بنیان‌های فکری در این مدت مرور مجدد انواع روش‌های اجرا و بررسی چالش‌ها و تناسب آن با فضای پژوهشی امروز ضروری بنظر می‌رسد. بنابراین سعی شده که علاوه بر مرور داده بنیاد به این موارد نیز اشاره شود.

کلید واژه: داده بنیاد، روش‌شناسی کیفی، اثبات‌گرایی، پست‌مدرنیست

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱ مدرس دوره‌های کاربردی دانشگاه تهران (نویسنده مسئول) (Mehdibaghaan@yahoo.com)
^۲ دانشجوی دکتری سیاست‌گذاری بازرگانی دانشگاه امام رضا

مقدمه

تا دهه ۱۹۸۰ میلادی روش‌شناسی در علوم انسانی تحت تاثیر و سیطره روش‌های پژوهش در علوم طبیعی قرار داشت. تاکید بر استفاده از روش‌های کمی محض، نقش کاملاً بیطرفانه پژوهش‌گر در جریان پژوهش و تعمیم‌پذیری بالا، همه و همه بر اساس دیدگاه فلسفی غالب آن زمان، اثبات‌گرایی^۳ استوار بود (بازرگان، ۱۳۹۶). اما وقوع بحران‌های اجتماعی دهه ۷۰ و ۸۰ میلادی و ناتوانی پژوهش‌های کمی و اثبات‌گرایی در مواجهه با آن‌ها و از طرف دیگر تغییر تدریجی پارادایم‌های روش‌شناسی و فلسفی از اثبات‌گرایی به سمت تفسیری^۴، انتقادی^۵، پست‌مدرنیست^۶ باعث ایجاد رویکردهای پژوهشی کیفی شده است (کانت^۷، ۲۰۱۸) (بازرگان، ۱۳۹۶). در دهه‌های اخیر تمایل روز افزونی به استفاده از روش‌شناسی کیفی در پژوهش‌های بازرگانی بوجود آمده است. لذا برداشت‌های سنتی از تحقیقات بازرگانی با تاکید بر روش‌های کمی به چالش کشیده شده است (گلدینگ^۸، ۱۹۹۸). از این رو یکی از اصلی‌ترین رویکردهای کیفی که تناسب آن با تحقیقات حوزه کسب و کار اثبات شده است، روش داده‌بنیاد^۹ است. اکنون داده‌بنیاد این اطمینان را به پژوهش‌گر می‌دهد که به روشی خاص و منحصر به فرد، حوزه مورد علاقه خود را مورد بررسی عمیق و بنیادی قرار دهد. زیرا برخلاف طرح‌های تحقیق سنتی که عمدتاً بر مرور ادبیات نظری، فرضیه‌سازی، جمع‌آوری داده و آزمایش متکی هستند؛ داده‌بنیاد به عنوان یک روش منحصر بفرد واقعیت‌ها را در بستر پیدایش آن‌ها بررسی می‌کند. در واقع داده‌بنیاد به جستجوی مفاهیم پنهان یک پدیده در بستری از واقعیت‌ها کمک می‌کند (الن^{۱۰}، ۲۰۰۳).

داده بنیاد روشی برای ساخت نظریه استقرایی با استفاده از رهنمودهای روشمند برای جمع‌آوری، ترکیب، تجزیه و تحلیل و ایده‌پردازی داده‌های کیفی برای ساختن نظریه‌های اساسی و کاربردی است. یکی از امتیازهای آن نسبت به سایر پژوهش‌های کیفی، انعطاف‌پذیری در جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها و مراحل انجام آن به روشی تکراری، مقایسه‌ای و تعاملی است (شارماز و بلگریو^{۱۱}، ۲۰۱۸) (علی و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۰).

علاوه بر موارد ذکر شده یکی از ویژگی‌های اصلی آن مقایسه ثابت بین داده‌های جمع‌آوری شده و مفاهیم نوظهور و تحلیل مفهومی پی در پی و دوره‌ای و متصل داده‌ها (گرینگلی و همکاران^{۱۳}، ۲۰۲۰) در سطوح چندگانه است (ایتال و همکاران^{۱۴}، ۲۰۲۰). عبارت دیگر، داده‌بنیاد با نگاهی تحلیلی به عقاید گذشته و حال و با استفاده از روش‌های جدیدی برای پرداختن به دغدغه‌های جمعی و ذهنی، پژوهشگر را به چالش کشیدن و خلق نظریه‌ای نوین از پدیده مورد مطالعه دعوت می‌کند (شارماز^{۱۵}، ۲۰۱۷). این رویکرد بر اساس داده‌ها، به تولید نظریه می‌پردازد. لذا این امکان را به پژوهش‌گر می‌دهد تا گزارشی نظری از ویژگی‌های عمومی حوزه پژوهشی ارائه دهد (فقانی و همکاران، ۱۳۹۹). بطور کلی تمایل رو به رشد به استفاده از این روش به عنوان استراتژی پژوهش به عوامل زیادی بستگی دارد که سوال پژوهش مهم‌ترین آن‌ها است. از طرف دیگر هرگاه هدف پژوهش‌گر از اجرای پژوهش، به تصویر کشیدن تجارب و دیدگاه‌های افراد به طور قالب بندی شده باشد؛ داده بنیاد روشی مناسب بنظر می‌رسد. از این منظر، پژوهش‌گر می‌کوشد با ورود به صحنه واقعی

^{۱۰} Allan

^{۱۱} Charmaz & Belgrave

^{۱۲} Ali et all

^{۱۳} Ghiringhelli & Virili

^{۱۴} Aithal & Sony

^{۱۵} Charmaz

^۲ Positivism

^۴ Interpretive

^۵ Critical

^۶ Postmodernist

^۷ connett

^۸ Goulding

^۹ Grounded Theory

نیومن معتقد است نظریه داده بنیاد مجموعه‌ای از شیوه‌ها برای توسعه دادن نظریه استقرایی در مورد یک پدیده است (مهرابی و همکاران، ۱۳۹۰). به عقیده گولدینگ (۱۹۹۸) داده بنیاد مانند سایر روش‌های تفسیری و انتقادی، رویکردی متفاوت به پدیده‌ها دارد. بعقیده او با وجود شباهت‌هایی بین داده بنیاد و پدیدارشناسی تفاوت عمده بین این دو وجود دارد. تمرکز داده بنیاد بر منابع و داده‌های پژوهش و استفاده از ادبیات نظری جهت توسعه نظریه بنیادی از پدیده مورد بررسی است. عبارت دیگر منابع اطلاعاتی چندگانه مانند مصاحبه‌ها، مشاهدات رفتارها و گزارش‌های منتشر شده، داده‌هایی با اهمیت هستند. اما در پدیدارشناسی، کلمات حاصل از داده‌های پژوهش به عنوان اطلاعات معتبر در نظر گرفته می‌شوند (گولدینگ، ۱۹۹۸).

خواستگاه نظریه داده بنیاد

نظریه داده بنیاد نتیجه تلاش‌های صاحب‌نظران جامعه‌شناسی، در دهه ۶۰ و ۷۰ میلادی بود که در حوزه تحقیقات کیفی صورت گرفته است. علت اصلی این جنبش وجود شکاف نظری بین تحقیقات تجربی و تحقیقات غیر تجربی بود (گلدینگ، ۱۹۹۸). این نظریه برای نخستین بار بوسیله دو جامعه‌شناس آمریکایی، بارنی گلنزر و استراس^{۱۱} تدوین شده است. این دو جامعه‌شناس در یک همکاری پژوهشی موفق در دهه ۱۹۶۰ به مطالعه جامعه‌شناسی مرگ در بین بیماران لاعلاج مرکز درمانی دانشگاه ایالت کالیفرنیا در سانفرانسیسکو پرداختند. آن‌ها در حین و بمنظور مطالعه این بیماران، یک روش شناسی جدید ایجاد کرده و آن را نظام مند و مستند کردند که در کتاب آگاهی از مرگ در ۱۹۶۵ منتشر شد. آن‌ها در این کتاب با در هم آمیختن مکاتب بنیادی جامعه‌شناسی، روش تطبیق مستمر را معرفی کردند. سپس در ۱۹۶۷ گلنزر و استراس در کتابی با عنوان «کشف

زندگی، و اندیشه افراد در مورد آنچه آن‌ها می‌اندیشند به فهم تازه‌ای از موضوع دست یابد (فرهادی نژاد و همکاران، ۱۳۹۳). زمانی از داده بنیاد به عنوان استراتژی پژوهشی استفاده می‌شود که در مورد موضوع مطالعه اطلاعات کم یا ناچیزی وجود داشته باشد یا اینکه هیچ نظریه قوی برای توضیح تناسب ساختارهای خاص با رفتارهای تحت بررسی وجود نداشته باشد (رستمی و همکاران، ۱۳۹۹).

از زمان پیدایش داده بنیاد در دهه ۷۰ میلادی تاکنون کتاب‌های گوناگونی توسط پژوهشگران از جمله گلنزر و استراس^{۱۶} (۱۹۶۸)، شارماز (۲۰۱۴)، کلرک^{۱۷} (۲۰۰۷)، کوربین و استراس^{۱۸} (۱۹۹۰) و برایان (۲۰۱۷) منتشر شده است. (تیمونن و همکاران^{۱۹}، ۲۰۱۸)

بعلت اهمیت این روش در پژوهش‌های کیفی بازرگانی در این مطالعه علاوه بر معرفی آن به سیر تکامل روش‌شناسی داده بنیاد پرداخته می‌شود. در ادامه به دیدگاه‌ها و چالش‌های نظری و عملیاتی آن نیز اشاره خواهد شد.

داده بنیاد چیست؟

داده بنیاد عبارت است از فرایند ساختن یک نظریه مستند و مدون از طریق گردآوری سازمان یافته داده‌ها و تحلیل استقرایی مجموعه داده‌های گردآوری شده، به منظور پاسخگویی به پرسش‌های نوین در زمینه‌هایی که فاقد مبانی نظری کافی برای تدوین هر گونه فرضیه و آزمون آن است (منصوریان، ۱۳۸۶). آنچه در این روش شناسی مد نظر است؛ ظهور تدریجی مفاهیم نظری مبتنی بر تجربه فردی است. تجربه‌ای که مطابق با دیدگاه اولیه اکتشافی پژوهشگران است. پس تعاملات اجتماعی، ادراکات، مذاکرات و تفسیرهای اجتماعی می‌توانند نقشی اساسی در تولید نظریه داشته باشند (گرینگی و همکاران، ۲۰۲۰).

^{۱۹} Temonen et all

^{۲۰} Bryant

^{۲۱} Glaser , B , and Strauss , A

^{۱۶} Glaser & Strauss

^{۱۷} Clarke

^{۱۸} Strauss, Corbin

بر اساس داده‌های فراهم شده از محیط و شرایط واقعی، تدوین می‌گردد. به عبارتی داده‌بنیاد فرایند طراحی و ساخت نظریه مدون و مستند از راه گردآوری سازمان یافته داده‌ها و تحلیل استقرایی آن‌ها است که با هدف پاسخگویی به پرسش‌های جدید در زمینه‌هایی که فاقد مبانی نظری کافی در مورد تدوین هر گونه فرضیه و آزمون آن هستند؛ اجرا می‌شود (بهادری، ۱۳۹۷).

اولین کاربرد داده‌بنیاد به سال ۱۹۶۷ برمی‌گردد که توسط دو دانشمند جامعه شناس گلنزر و استراس در حوزه پرستاری و پیراپزشکی مورد استفاده قرار گرفت. در سال‌های اخیر با گسترش استفاده از داده‌بنیاد در تحقیقات، و انتشار مطالعاتی در حوزه علوم اجتماعی، مطالعات بهداشتی، روانشناسی و اخیراً مدیریت، این روش شناسی مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. با توجه به ویژگی‌های آن از جمله انطباق این روش با اصول بنیادی حوزه‌های ذکر شده، روش مناسبی جهت استفاده در علوم اجتماعی، ارتباطات، رسانه‌های اجتماعی، علوم رفتاری، روانشناسی و علوم تربیتی است (گلدینگ، ۱۹۹۸).

مزایا استفاده از داده‌بنیاد

مشاهده رفتار در وضعیت طبیعی، عمق ادراک، انعطاف‌پذیری، استقرایی بودن و فرآیندی بودن از جمله مزایای استفاده از داده‌بنیاد در پژوهش است. علاوه بر آن که می‌توان به سوالات از پیش تعیین شده پاسخ داد، توانایی پاسخ‌گویی به سوالاتی که در حین تحقیق نیز بوجود می‌آید را میسر می‌کند. به این دلیل در دهه‌های اخیر پژوهش‌های زیادی با استفاده از نظریه داده‌بنیاد اجرا شده است؛ ماهیت خاص این روش ظرفیت نظریه‌پردازی و بررسی پدیده‌های اجتماعی و رفتاری فراوانی را در اختیار محقق قرار می‌دهد (گلدینگ، ۱۹۹۸). به این دلیل امروزه برای تسهیل در آموزش بین حرفه‌ای و درک نقش‌های متقابل، حذف

نظریه داده بنیاد^{۲۲} مفاهیم پایه، کلیات روش‌ها و رویکردهای خود را تشریح کردند که تا به امروز راهنمای بسیاری از پژوهش‌گران در تدوین پایان‌نامه‌ها و مطالعات قرار گرفته است (دانایی فرد و امامی، ۱۳۸۶). هرچند خواستگاه این روش علوم اجتماعی و روانشناسی بالینی است؛ بدلیل انعطاف‌پذیری بالا بطور گسترده در پژوهش‌های مدیریت بخوبی مورد استفاده قرار گرفته است (مهرابی و همکاران، ۱۳۹۰). ریشه نظریه داده‌بنیاد برگرفته از مکتب کنش متقابل نمادین است. تاکید ویژه این مکتب به لحاظ روش شناسی، بر ساخت و ایجاد فعالانه نمادهایی در مورد دنیایی که در آن زندگی می‌کنیم، است. براین اساس پژوهشگر نیاز دارد با هدف مشاهده، موضوعات محیطی، کنش متقابل موجود بین آن‌ها و تفاسیرشان وارد دنیای واقعی بشود. این مکتب به دنبال ایجاد بینش‌هایی است که قابل توسعه به دیگر وضعیت‌های تعاملی باشد بطوری که بتوان نظریه‌ای کلی از تعامل اجتماعی ارائه داد (دانایی فرد و کاظمی، ۱۳۹۸) (دانایی فرد و اسلامی، ۱۳۹۰).

کاربرد نظریه داده‌بنیاد

داده‌بنیاد یک روش استقرایی - اکتشافی^{۲۳} با رویکردی کاملاً کیفی است. از این نظریه در مواردی که پژوهشگر برای اجرای پژوهش و یا تبیین یک فرایند به یک نظریه نیاز دارد مورد استفاده قرار می‌گیرد. زمانی که نظریه‌های موجود قادر به تبیین کامل یک فرایند یا مجموعه مشاهدات نباشند، گزینه مناسبی است (بازرگان، ۱۳۹۶، ص ۹۱).

لذا شرایطی را برای پژوهشگر فراهم می‌کند تا در مواردی که امکان تدوین فرضیه وجود ندارد بجای استفاده از مفروضات و نظریات پیشین، شخصا به تدوین یک نظریه جدید اقدام کند. نکته قابل تامل در استفاده از این روش این است که ایده جدید بر مبنای ایده شخصی محقق نیست بلکه

^{۲۲} Inductive-exploratory

^{۲۳}: The Discovery of the Grounded Theory :Strategies for qualitative research

از پژوهشگر و ناظر، مستقل و جدا هستند (شارماز و بلگریو، ۲۰۱۹)

نمونه‌گیری^{۲۵}

ذات و جوهره پژوهش کیفی دستیابی به یک نظریه نوآورانه است نه یک قانون جهانی. به این دلیل نمونه‌گیری نظری بهترین راه جهت دستیابی به این هدف است. بعبارت دیگر، بجای پیش‌بینی در مورد اندازه و ویژگی‌های نمونه، توسعه گام به گام نظریه، راهنمای انتخاب نمونه‌ها است (گولدینگ، ۱۹۹۸). مانند هر پژوهشی اندازه نمونه می‌تواند متغیر باشد؛ اما نمونه کوچکتر مناسب‌تر است (شارماز و بلگریو، ۲۰۱۹) (کلارک، ۲۰۰۷). معمولاً ابتدا از نمونه‌گیری هدفمند استفاده می‌شود؛ یعنی شرکت کنندگان از موضوع مورد مطالعه آگاهی دارند. در ادامه همزمان با ادامه مطالعه و بررسی داده‌ها، نمونه‌گیری نظری جایگزین می‌شود. مهمترین علت انتخاب نمونه‌ها براساس نمونه‌گیری نظری، دستیابی به افرادی است که دارای دانش کافی در آن حوزه هستند. و علاوه بر این ظهور مفاهیم جدید نیز مد نظر است. این امر پژوهشگر را جهت رسیدن به دیدگاه‌های نو و بدیع یاری می‌کند (کلارک، ۲۰۰۷).

۳- کد گذاری داده‌ها

کدگذاری، اختصاص نزدیکترین مفهوم به کوچکترین جزء با معنی هر بخش از داده‌های گردآوری شده است. بطور کلی هر مفهوم دارای ابعادی است و هر بعد نیز دارای طیف، هنر داده‌بنیاد این است که خود مفاهیم تازه را کشف و آن‌ها را تعریف کند نه آنکه فقط بین داده‌های خود و مفاهیم از پیش تعیین شده پیوند برقرار کند (منصوریان، ۱۳۸۶).

پژوهشگری که از روش داده‌بنیاد استفاده می‌کند به دنبال فرایندها است. همزمان با گردآوری داده‌ها پژوهشگر کدگذاری داده‌ها را انجام می‌دهد؛ این به معنی بررسی خط

رقابت‌های بین حرفه‌ای و در نتیجه کیفیت مراقبت از مشتریان از این روش در پژوهش‌ها استفاده می‌شود (کلارک، ۲۰۰۷، ۲۴).

مراحل اجرای داده‌بنیاد

۱- طراحی و تدوین پرسش‌های تحقیق

در پژوهش‌های کیفی برخلاف پژوهش‌های کمی، بررسی مبانی نظری تحقیق صرفاً جهت افزایش حساسیت نظری و تبیین مسئله پژوهش است (کسکه و همکاران، ۱۳۹۲).

۲- جمع آوری داده‌ها

داده‌ها وقایع یا کنش‌هایی واقعی، به آن گونه‌ای که مشاهده می‌شوند؛ هستند. داده‌ها را می‌توان از راه‌های گوناگون از جمله: مصاحبه، مشاهدات، فیلم، عکس، اسناد تاریخی، متن مصاحبه‌ها و امثال آن گردآوری کرد. فرایند گردآوری داده‌های پژوهش با توصیف موقعیت آغاز می‌شود که تابع انبوه مشاهدات تاملی است. جمع آوری داده‌ها باید بصورت حداکثری در معرفی مکان‌ها، موقعیت‌ها، آدم‌ها، کنش‌ها و واکنش‌های آن‌ها صورت بگیرد؛ بی آنکه این فرایند در قالب نوع خاص الگویی دنبال شود و یا درباره آن‌ها قضاوت خاصی انجام بگیرد. به عبارتی می‌بایست توصیف‌ها به عنوان بستر اولیه داده‌ها با انبوهی از مشاهدات، مصاحبه‌ها، اسناد، عکس‌ها و فیلم‌ها، یادداشت‌ها، تاملات پژوهشگر و گفت و شنودهای مربوط، غنی گردد (بهادری، ۱۳۹۷). داده‌ها حاوی نچواهایی هستند که ناشناخته‌اند یا کنار گذاشته شده‌اند. لذا درک از پدیده‌های اجتماعی به درک از این نچواها بستگی دارد. این نچواها شامل تجربه‌ها، گفتارها و تعاملات اجتماعی است. به عقیده گلیرز داده‌ها بدون پیش فرض بررسی می‌شوند. برای دستیابی به چنین داده‌هایی استفاده از مصاحبه برنامه‌ریزی نشده و مشاهده بی طرفانه پیشنهاد شده است. بنا بر نظر گلیرز و استراس (۱۹۶۸) داده‌ها واضح و روشن هستند. یعنی داده‌ها

^{۲۵} Sampling

^{۲۴} Clarke

کد گذاری محوری یا سطح ۲ به دنبال کد گذاری باز است. این فرآیند برای ایجاد ارتباط بین دسته‌ها و زیر مجموعه‌ها استفاده می‌شود و اجازه می‌دهد تا یک چارچوب مفهومی ظهور کند. با استفاده از یک مدل الگویی، روابط با تعیین علل، زمینه‌ها، حوادث غیر مترقبه، عواقب، کوواریانس و شرایط برقرار می‌شوند در این مرحله ممکن است برخی از کدها که هیچ ارتباطی با موضوع ندارند، کنار گذاشته شوند. رابطه بین مفاهیم با مقایسه مداوم تأیید می‌شود و نظریه را قادر به توسعه می‌سازد (گلدینگ، ۱۹۹۸) در ادامه پژوهشگر سعی می‌کند تا با توجه عمیق به مفاهیم شناسایی شده، و تشخیص وجوه تشابه و افتراق آنها با یکدیگر، دسته‌بندی کلی تری به نام مقوله را پدید آورد. عبارت دیگر مفاهیم هم راستا، در دسته‌بندی کلی تری جا گذاری شود (قوامی و همکاران، ۱۳۹۹)

به خط داده‌ها و شناختن فرایندها در آن است (حسرتی، ۱۳۸۵)

کد گذاری داده‌ها در سه مرحله انجام می‌شود:

۱-۳ کد گذاری باز^{۲۶}

کد گذاری باز یا کد گذاری سطح ۱، فرایند تحلیلی است که از طریق آن، مفاهیم شناسایی شده و ویژگی‌ها و ابعاد آنها در داده‌ها کشف می‌شوند (دانایی فرد و امامی، ۱۳۸۶) هدف از کد گذاری باز تجزیه تحلیل مجموعه داده‌های گردآوری شده به کوچکترین اجزاء مفهومی ممکن است و این مرحله باز نامیده می‌شود چرا که پژوهشگر بدون هیچ محدودیتی به نامگذاری مفاهیم می‌پردازد (منصوریان، ۱۳۸۶). که در ابتدا برای نامگذاری و معنی دادن به داده‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. ممکن است شامل استفاده از واژه‌های خود شرکت کنندگان باشد. در طی فرایند کد گذاری و تحلیل همزمان آنها، سوالاتی برای پژوهشگر ایجاد می‌شود که آنها را از شرکت کنندگان بعدی می‌پرسد. به همین روش فرایند ساختن نظریه داده بنیاد تسهیل می‌شود. علاوه بر این سوالات جدید مبنای برای ایجاد فرضیه‌ها و گزاره‌های بدیع هستند. از این رو فرایند ساخت نظریه در داده بنیاد استقرایی و قیاسی^{۲۷} است (کلارک، ۲۰۰۷).

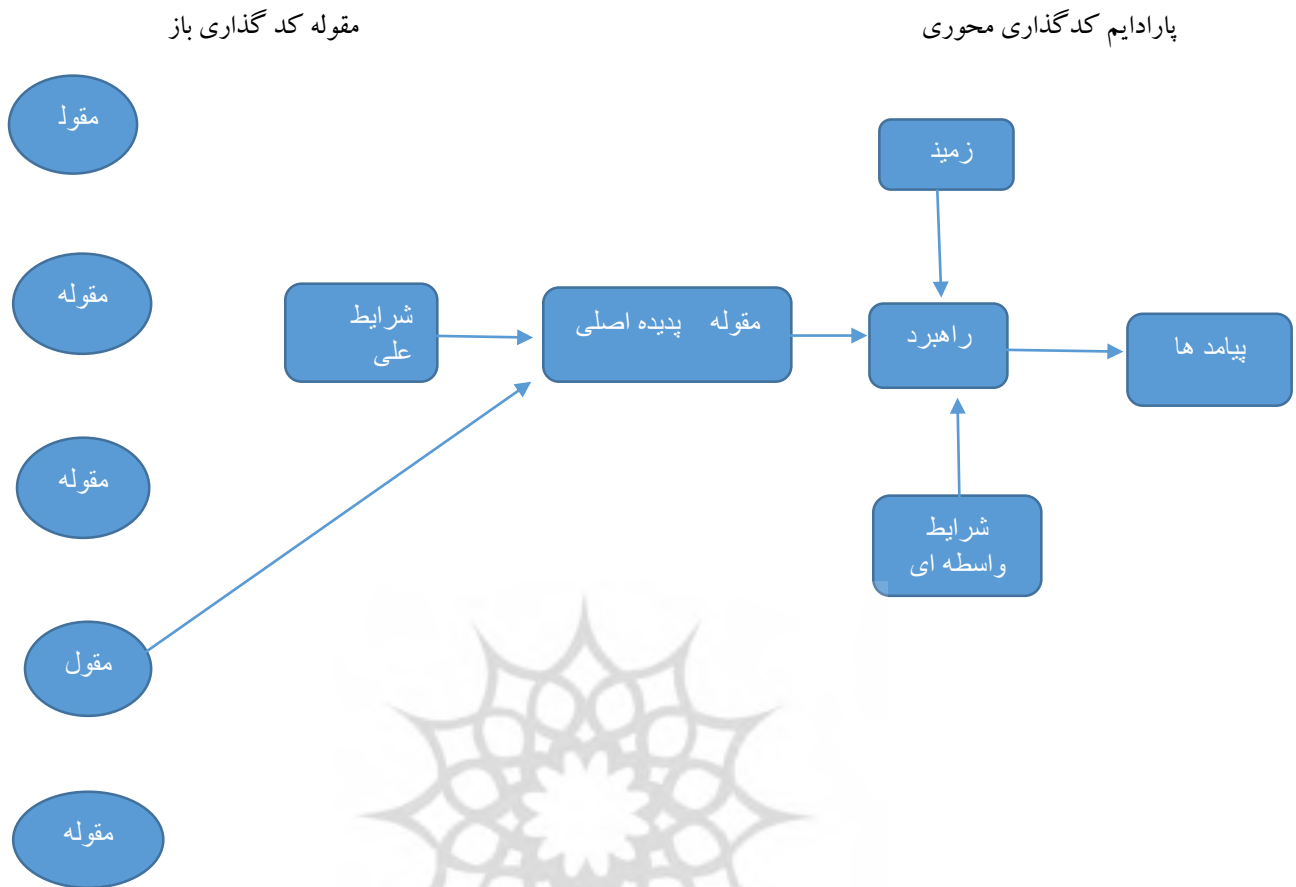
در کد گذاری باز بعد از هر مصاحبه و باز نویسی متن داده‌ها می‌بایست دو الی سه با، جهت اطمینان کامل از محک کامل، داده‌ها مرور شوند. به عبارت دیگر کد گذاری باز به تجزیه تحلیل جمله به جمله متن انجام می‌شود و در نهایت تعداد زیادی مفاهیم از متن‌ها استخراج می‌شود (بهادری، ۱۳۹۷).

۲-۳ کد گذاری محوری^{۲۸}

^{۲۸} Axial coding

^{۲۶} Open coding

^{۲۷} Inductive and deductive

شکل ۱- نمایش کدگذاری در نظریه داده بنیاد، از کدگذاری باز تا کدگذاری محوری

آمده از مراحل قبلی، شناسایی و با توجه به اشتراکات آن‌ها در دسته بندی کلی تر و محدودتری قرار می‌گیرند (مهرابی و همکاران، ۱۳۹۰).

۴- نوشتن یادداشت‌های تحلیلی

محقق همزمان با گردآوری داده‌ها به ثبت اندیشه‌ها و تفسیر خود از تعامل با داده‌ها می‌پردازد. این امر به کمک روشی به نام یادداشت‌نویسی یا فیش برداری میسر است. باید فیش‌های تهیه شده دارای تاریخ و عنوان مشخص باشند تا پژوهشگر در مقابل انبوهی از فیش‌ها دچار سردرگمی نشود. در داده بنیاد گردآوری داده تا زمانی ادامه می‌یابد که پژوهشگر اطمینان یابد که ادامه گردآوری، نکته یا داده‌ی تازه‌ای به دامنه دانسته‌های او نمی‌افزاید. بنابراین پژوهشگر

۳-۳ کدگذاری انتخابی^{۲۹}

کدگذاری انتخابی، فرایند پالایش مقوله‌ها، یکپارچه‌سازی آن‌ها و نیز پیوند دادن مقولات به یکدیگر، دسته‌ها و زیر مجموعه‌ها به دسته اصلی است. این کدگذاری، ظهور نظریه را تسهیل می‌کند. بنابراین این طبقه‌بندی نهایی با استفاده از ایده‌های برگرفته از مبانی نظری و نمونه‌گیری نظری قادر به تبیین فرآیندهای اجتماعی است (کلارک، ۲۰۰۷). پژوهشگر با توجه به مراحل قبلی، به استحکام بیشتر مفاهیم و مقوله‌ها می‌پردازد. در این مرحله در یک دسته بندی کلی تر، داده‌های سازمان‌دهی شده در قالب مولفه‌های گوناگون و در ابعاد محدودتری دسته بندی می‌شوند. در این مرحله، وجوه مشترک مولفه‌های بدست

^{۲۹} Selective coding

- ۵- حداقل تعداد نمونه برای اجرا ۱۲ مورد است.
۶- تعداد مصاحبه‌های مورد استفاده بین ۸ تا ۲۴ مصاحبه است.
۷- یافتن بستر مناسب برای اجرای مراحل میدانی تحقیق (گلدینگ، ۲۰۰۲)

شرایط لازم برای اجرای نظریه داده بنیاد

شرایط پژوهشگر

- ۱- توانایی بالایی در تجزیه تحلیل موقعیت‌ها و پدیده‌ها داشته باشد.
۲- آگاهی نسبتاً خوبی در مورد مسائل بنیادی که باعث ایجاد سوالات تحقیق می‌شود، داشته باشد.
۳- دارای مکتب فکری مناسب برای انجام چنین تحقیقاتی باشد.
۴- تجربه کافی و مناسب برای ارزش گذاری و اولویت بندی مفاهیم در اختیار داشته باشد (گوبا، لینکلن، ۳، ۱۹۹۴).
۵- محقق از انعطاف، شکیبایی و روشن فکری لازم در اجرای تحقیق برخوردار باشد.
۶- محقق باید در بیان و تولید ایده و ارائه نظریه شفاف باشد (گلدینگ، ۲۰۰۲).

انواع مکاتب نظری نظریه داده بنیاد

۱- تئوری داده بنیاد کلاسیک

در سال ۱۹۶۷ با انتشار کتاب کشف داده بنیاد اثر گلنزر و استراس به جامعه علمی معرفی و با استقبال بسیار زیادی مواجه شد و این دیدگاه پاسخی به دیدگاه دانشمندان علوم اجتماعی بعد از جنگ جهانی دوم بود که نظریه پردازی را مورد غفلت قرار می‌دادند. در این زمان گلنزر و استراس با تاکید بر پیش‌بینی و برنامه‌های کاربردی بیان کردند که یک نظریه خوب باید پدیده آینده را به خوبی پیش‌بینی کند. فلسفه این

گردآوری داده‌ها را تا رسیدن به نقطه اشباع ادامه می‌دهد. یکی از نشانه‌های رسیدن به نقطه اشباع روبرو شدن با داده‌های تکراری است (گلنزر و استراس، ۱۹۶۸). این یادداشت‌ها کمک می‌کند تا پرسشگر به سمت منابع جدید هدایت شود و مشخص شود که به کدام ایده باید بیشتر پرداخته شود (هانسون و همکاران، ۳، ۲۰۰۵). از فواید یادداشت‌ها برای تولید نظریه می‌توان به مواردی چون: ارتقا دادن داده‌ها به سطح مفهومی، تدوین ویژگی‌های هر مقوله، ارائه فرضیه‌هایی در مورد چگونگی ارتباط بین مقوله‌ها و ویژگی‌ها و یکپارچه کردن این ارتباط‌ها اشاره کرد (فرهنگی و همکاران، ۱۳۹۴)

۵- نگارش و تدوین نظریه

در این مرحله تصویر پژوهش برای محقق روشن تر از قبل است و او می‌کوشد این تصویر را در قالب مدل و نظریه برای دیگران تفسیر کند که نیاز به تفکر، تجربه و خلاقیت دارد. این تصویر نهایی قادر است به پرسش‌های تحقیق پاسخ دهد و خود منشا تولید پرسش‌های تازه شود چرا که داده بنیاد نه تنها روشی برای آزمون فرضیه، بلکه روشی برای تولید آن نیز است (بهادری، ۱۳۹۷).

ملاحظات در اجرا داده بنیاد

در اجرای این روش ملاحظاتی وجود دارد که باید توسط پژوهشگر در حین اجرا مورد توجه قرار بگیرد از جمله:

۱- تاکید بیش از حد بر شناسایی کدها به عنوان ویژگی منحصر به فرد بدون در نظر گرفتن مبنای نظری تحقیق یا عدم ارتباط مناسب بین کدهای مختلف.
۲- پژوهشگر باید اطمینان حاصل کند که مقایسه مستمر در کدگذاری و گردآوری اطلاعات وجود دارد.
۳- چنین تحقیقاتی باید به روش اسقراپی و با خلاقیت و حساسیت نظری بالایی اجرا و تهیه شوند.
۴- نیازمند فهم عمیق نسبت به فرایند کدگذاری تخصصی و فراگیر است.

^{۲۱} Guba, & Lincoln

^{۲۰} Hanson et all

اهمیت روش را مورد تردید قرار می‌دهند، نسبت داده می‌شوند. به طور کلی شارماز بر معنایی تاکید دارد که شرکت کنندگان در یک بررسی از یک پدیده، بدست می‌دهند (بازرگان، ۱۳۹۶). در تئوری داده بنیاد سازاگرا، نقش شرکت کنندگان و محقق در فرایند تولید دانش و ساخته شدن نظریه یکی از نکته‌های کلیدی در نظریه داده بنیاد شارماز است (شارماز، ۲۰۱۴) (شارماز، ۲۰۰۶) (تیمون و همکاران، ۲۰۱۸). در این رویکرد محقق نقش محوری دارد و نقش شرکت کنندگان نیز در ساخت نظریه فعال است. اگر چه تاکید نظریه داده بنیاد سازاگرا بر نقش دانش به عنوان دیدگاه تفسیری است. به همین دلیل ذهنیت ذاتی آن ممکن است با برخی از الزامات ضروری پژوهش متضاد بنظر برسد. علاوه بر شرکت کنندگان، نقش و اهمیت زمینه وجود آمدن یک پدیده به اندازه فرایندهای تشکیل دهنده آن با ارزش و قابل بررسی است. این امر نیازمند بررسی سه عنصر کلیدی است که بطور خلاصه به آن اشاره می‌شود: ۱- عناصر اصلی انسانی، غیرانسانی، گفتمانی و سایر عناصر مربوط به وضعیت ۲- جامعه جهانی و عرصه‌های اجتماعی که نقش کلیدی در وجود آمدن پدیده دارند ۳- عوامل موقعیتی که باعث پنهان یا آشکار شدن یک موقعیت می‌شوند (تیمون و همکاران، ۲۰۱۸). توجه به زبان و کالبدشکافی گفتمان از عوامل زمینه‌ساز شکل‌گیری این رویکرد به داده بنیاد است (شارماز، ۲۰۱۹).

۴- نظریه داده بنیاد نقادانه

تحولات اخیر در داده بنیاد منجر به تولید رهیافت انتقادی شده است و با این چشم‌انداز که داده بنیاد یک

دیدگاه عینیت گرایی^{۳۲} نزدیک به اثبات گرایی است. ویژگی این نظریه، تمرکز بر محقق تنها با یک تیم کوچک که به سرعت در حال حرکت به جلو است و لزوماً نظریه تولید شده با استفاده از کدگذاری مجدد داده‌ها و یا ضبط منظم داده‌ها انجام نمی‌شود. لذا نظریه داده بنیاد کلاسیک یک روش تجزیه تحلیل است که در مورد رویکردهای گردآوری داده‌ها هیچ گونه سخت‌گیری انجام نمی‌دهد (تیمون و همکاران، ۲۰۱۸).

۲- نظریه داده بنیاد استراس و کوربین

در سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۵ استراس و کوربین رویکرد جدیدی از نظریه داده بنیاد را ارائه کردند. تمرکز این رویکرد بر تجزیه تحلیل داده‌ها با تاکید بر اعتبار سنجی مداوم داده‌ها و ترکیبی از تفسیر و استنتاج است. این روش مشابه یک فرمول گام به گام است که باید با قاطعیت دنبال شود. در واقع مکتب استراس و کوربین دارای زیر بنای عینیت گرایانه است به این معنی که یک واقعیت خارجی بوسیله محقق و با گزارش و گردآوری اطلاعات کشف می‌شود. با این حال در نسخه‌های اخیر تاکید بر نقش بازتاب دهنده محقق در بکارگیری مناسب رویه‌های تکنیکی و تجربی در حین کار شده است (شارماز، ۲۰۱۱) (تیمون و همکاران، ۲۰۱۸).

۳- رویکرد سازاگرا^{۳۳}

رویکرد سازاگرا بوسیله کتی شارماز تشریح شده است. موضوع فلسفی این رویکرد برگرفته از برداشتی است که در دامنه یک طیف قرار دارد که از یک طرف اثبات گرایانه بوده و به گلنزر و استراس و کوربین نسبت داده می‌شود و از طرف دیگر به پژوهشگران پست مدرن، کسانی که

^{۳۲} Comparative approach

^{۳۳} Objectivism

تکنیک‌هایی به ظاهر آشنا برای فرایندهای بسیار خاص موجب ایجاد سوء تفاهم در داده‌بنیاد شده است. به عنوان مثال نمونه‌گیری از شرکت کنندگان با نمونه‌گیری نظری اشتباه گرفته می‌شود. چنین لغزش‌هایی در تفسیر می‌تواند منجر به پیروی محقق از روش‌هایی شود که برخلاف روش‌های اصلی داده‌بنیاد است (مورس^{۳۶}، ۱۹۹۵). حتی در مواردی زیادی که پژوهشگران ادعا می‌کنند از رویکرد سازاگرا استفاده کرده‌اند اما بوضوح نشانه‌هایی از بکارگیری عناصر رئالیسم^{۳۷} و اثبات‌گرایی در پژوهش‌های منتشر شده دیده می‌شود (تیمونن و همکاران، ۲۰۱۸). برخی از محققان، داده‌بنیاد را با تحقیقات کیفی در هم می‌آمیزند، این برچسب را به مطالعات اختصاص می‌دهند به این صورت که تحقیق را فقط با مصاحبه یا بدون یک سؤال دقیق شروع می‌کنند. گروهی دیگر فقط تحقیق را با این عبارت تطبیق " رویکرد تئوری داده‌بنیاد" آغاز و سپس با درک مبهمی از تئوری، کار خود را ادامه می‌دهند و با روش‌هایی مانند کدگذاری آزاد یا نمونه‌برداری نظری تحقیق ادامه می‌یابد (مارتین و همکاران، ۲۰۱۸).

بعضی از این سوء تفاهم‌ها بطور خلاصه به شرح زیر می‌باشد :

- ۱- باید نظریه کاملاً مفصلی تولید کند.
- ۲- ساختن نظریه با مبانی موجود در داده‌بنیاد و با نظریه‌های منسوخ شده صورت می‌گیرد.
- ۳- جمع آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها باید همیشه پشت سر هم باشد.
- ۴- برنامه نویسی در داده‌بنیاد بسیار زیاد و زمان بر است (تیمونن و همکاران، ۲۰۱۸).

بنابراین، در حالی که تا حدودی نگرانی‌هایی در مورد نظریه داده‌بنیاد تحریف و بد تعبیر شده، صحیح است. اما نکته‌ای حائز اهمیت وجود دارد که اگر نظریه‌ای ثابت باقی بماند

واقعیت باز و روان می‌باشد که با نحوه تفسیر مردم ساخته می‌شود و شکل می‌گیرد. نظریه داده‌بنیاد واقع‌گرای انتقادی، پتانسیل حرکت بین اثبات‌گرایی و ساختار‌گرایی رادیکال را دارد زیرا بر دیدگاه انسان، ساختارها، فرایندها و روابط اجتماعی که وقایع و رویدادها را شکل می‌دهد تمرکز دارد (تیمونن و همکاران، ۲۰۱۸).

سوء تفاهم‌هایی در مورد داده‌بنیاد

با گذشت بیش از ۵۰ سال از معرفی نظریه داده‌بنیاد، هنوز هم سوء تفاهم‌هایی در مورد آن به ویژه در بین بسیاری از افرادی که از آن استفاده می‌کنند وجود دارد. مانند روش‌های تهاجمی که توسط محققان برای آغاز کار با نظریه داده‌بنیاد مورد استفاده قرار می‌گیرد (مارتین و همکاران^{۳۴}، ۲۰۱۸). داده‌بنیاد تحت تأثیر سنت فلسفی پراگماتیستی قرار گرفته است (بیکن^{۳۵}، ۲۰۱۲؛ برایان، ۲۰۰۹؛ شارما، ۲۰۱۴) (شارما و بلگریو، ۲۰۱۹). بنظر می‌رسد بسیاری از دانشجویان و حتی محققان با تجربه با این سوال مواجه می‌شوند که آیا آنها از روش داده‌بنیاد به درستی استفاده می‌کنند یا خیر و یا اینکه آیا آنها قادر به بکارگیری کامل این روش هستند؟ یکی از دلایل وجود سردرگمی در استفاده از روش‌شناسی داده‌بنیاد تا حدودی به علت تفاوت در مکتب‌های نظری داده‌بنیاد است. به همین منظور مکاتب ذکر شده به ارائه مجموعه اصول متفاوتی پرداختند تا نشانگر تفاوت‌های قابل توجهی در بین برندهای گوناگون داده‌بنیاد باشد؛ که این عامل باعث سردرگمی استفاده‌کنندگان از این روش، در انتخاب و بکارگیری داده‌بنیاد شده است. بطوری که مشخص نیست کدام اصل درست و کدام نادرست است. از جمله این فرایندها نمونه‌گیری نظری و اشباع است که عمدتاً اشتباه درک و مورد استفاده قرار می‌گیرد. علاوه بر آن کاربرد

^{۳۶} Morse
^{۳۷} Realism

^{۳۴} Martin et all
^{۳۵} Bacon

می‌شود ضمن حفظ پویایی‌های روش داده‌بنیاد در اجرا، پابندی به اصول محوری مانند: توجه ویژه به توسعه روابط بین پدیده‌ها جهت دستیابی به نظریه‌ای بدیع، توجه به زمینه‌ی شکل‌گیری هر پدیده و تحلیلی هر پدیده با بستر بنیادی آن، ساختن نظریه براساس داده‌های موجود و استفاده از نمونه‌گیری نظری نیز هم مورد توجه قرار بگیرد (تیمون و همکاران، ۲۰۱۸).

۸- فرهادی نژاد، محسن، لگزیان، محمد، منصوریان، یزدان، کفاشپور، آذر. (۱۳۹۳). مدیریت دولتی اثربخش در سازمان‌های ایرانی؛ نظریه‌پردازی داده‌بنیاد. فصلنامه علمی مدیریت سازمان‌های دولتی، ۳، شماره ۱ (پیاپی ۹)، ۵۵-۷۰.

۹- رستمی امین، ودیعی محمد حسین، باقرپور ولشانی محمد علی. طراحی مدل و اولویت‌بندی ابعاد شایستگی مدیران حسابداری داخلی: رویکرد ترکیبی. فصلنامه دستاوردهای حسابداری ارزشی و رفتاری. ۱۳۹۹؛ ۵ (۹): ۲۲۵-۲۶۷

۱۰- کسکه، شهاب و پرداختچی، محمد حسن و صباغیان، زهرا و توفیقی، جعفر، ۱۳۹۲، تدوین الگویی برای راهبری دانشگاه‌ها با رویکرد مبتنی بر نظریه داده بنیاد

۱۱- قوامی لاهیجی، شیوا، میرابی، حمیدرضا، باقری، مهدی، محبی، سراج الدین. (۱۳۹۹). طراحی الگوی فرایندی بازاریابی محتوا با هدف تقویت قصد خرید مشتریان صنعت خرده فروشی با تمرکز بر رسانه‌های اجتماعی (رویکرد کیفی). مدیریت کسب و کار- ۳۱۴، (۴۷) ۱۲، ۳۳۹.

۱۲- فرهنگی علی اکبر، کروی مهدی، صادق وزیری فراز. نظریه داده بنیاد کلاسیک، شرح مراحل تولید نظریه مرکز ثقلی هویت برند توریسم سلامت ایران. مدیریت بازرگانی (دانش مدیریت) بهار ۱۳۹۴، دوره ۷، شماره ۱؛ از صفحه ۱۴۵ تا صفحه ۱۶۲.

دیگر یک نظریه پویا و تکاملی نیست. سرزندگی مداوم نظریه داده‌بنیاد براین واقعیت استوار است که این نقطه شروع برای تجدید نظر تحریک آمیز و نوآورانه از کار تحقیق و ایجاد چشم‌اندازهای جدیدی که "موقعیت، تغییرات، تفاوت‌ها" را در همه پیچیدگی‌ها، تعدادها، ناپایداری‌ها و تضادها را پوشش می‌دهد، ضروری است (مارتین و همکاران، ۲۰۱۸). بنابر آنچه بیان شد، توصیه

منابع

- ۱- حسرتی، مصطفی (۱۳۸۵). مقدمه‌ای بر روش کیفی نظریه‌سازی داده‌بنیاد. زبان و زبان‌شناسی. ۷۵-۸۶، (۳) ۲،
- ۲- مهربانی، امیر حمزه؛ خنیفر، حسین؛ امیری، علی نقی؛ زارعی متین، حسن؛ جندقی، غلامرضا (۱۳۹۰). معرفی روش شناسی نظریه داده بنیاد برای تحقیقات اسلامی (ارائه یک نمونه)، مدیریت فرهنگ سازمانی، سال نهم، شماره بیست و نهم، صص ۵-۳۰.
- ۳- بهادری، علی (۱۳۹۷)، پژوهش کیفی داده بنیاد، کد گذاری، اهمیت، مراحل و شیوه اجرای آن در کارورزی دانشگاه فرهنگیان، دو فصلنامه راهبردهای نوین تربیت معلمان، سال چهارم، شماره ۵، صص ۶۹-۸۸
- ۴- دانایی‌فرد، حسن، امامی، سید مجتبی. (۱۳۸۶). استراتژی‌های پژوهش کیفی: تأملی بر نظریه‌پردازی داده‌بنیاد. اندیشه مدیریت راهبردی (اندیشه مدیریت)
- ۵- منصوریان، یزدان (۱۳۸۶). گراند تئوری چیست و چه کاربردی دارد، ویژه‌نامه همایش علم اطلاعات و جامعه اطلاعاتی دانشگاه اصفهان.
- ۶- بازرگان، عباس (۱۳۹۶). مقدمه‌ای بر روش‌شناسی تحقیق کیفی و آمیخته، نشر دیدار، تهران، چاپ هشتم.
- ۷- فغانی، مهدی، مهدی زاده اشرفی، علی، مجیبی، دکتر تورج، میدری، احمد، ایمان خان، نیلوفر (۱۳۹۹). مساله‌شناسی و راهبردهای اجرای خط‌مشی‌های رفاه اجتماعی با استفاده از نظریه داده بنیاد. مدیریت کسب و کار. ۱-۲۱، (۴۸) ۱۲،

- ۲۳- Bryant, A. (۲۰۱۷). *Grounded theory and grounded theorizing: Pragmatism in research practice*. Oxford University Press.
- ۲۴- Strauss, A., & Corbin, J. (۱۹۹۰). *Basics of qualitative research*. Sage publications.
- ۲۵- Morse, J. M. (۱۹۹۵). The significance of saturation.
- ۲۶- Charmaz, K. (۲۰۱۱). Grounded theory methods in social justice research. *Strategies of qualitative inquiry*, ۴.
- ۲۷- Bryant, A. (۲۰۰۹). Grounded theory and pragmatism: The curious case of Anselm Strauss. In *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research* (Vol. ۱۰, No. ۳).
- ۲۸- Hanson, W. E., Creswell, J. W., Clark, V. L. P., Petska, K. S., & Creswell, J. D. (۲۰۰۵). Mixed methods research designs in counseling psychology. *Journal of counseling psychology*, ۵۲(۲), ۲۲۴.
- ۲۹- Goulding, C. (۲۰۰۲). *Grounded theory: A practical guide for management, business and market researchers*. Sage.
- ۳۰- Goulding, C. (۱۹۹۸). Grounded theory: the missing methodology on the interpretivist agenda. *Qualitative Market Research: an international journal*.
- ۳۱- Allan, G. (۲۰۰۳). A critique of using grounded theory as a research method. *Electronic journal of business research methods*, ۲(۱), ۱-۱۰.
- ۳۲- Sony, M., & Aithal, P. S. (۲۰۲۰). Design of "Industry ۴.۰ readiness model" for Indian Engineering Industry: Empirical Validation Using Grounded Theory Methodology. *International Journal of Applied Engineering and Management Letters (IJAEML)*, ۴(۲), ۱۲۴-۱۳۷.
- ۳۳- Ali, Y. H., Wright, N., Charnock, D., Henshaw, H., & Hoare, D. (۲۰۲۰). Protocol: Applications of qualitative grounded theory methodology to investigate hearing loss: ۱۳- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (۱۹۹۴). Competing paradigms in qualitative research. *Handbook of qualitative research*, ۲(۱۶۳-۱۹۴), ۱۰۵.
- ۱۴- Goulding, C. (۱۹۹۸). Grounded theory: the missing methodology on the interpretivist agenda. *Qualitative Market Research: an international journal*.
- ۱۵- Glaser, B., Bailyn, L., Fernandez, W., Holton, J. A., & Levina, N. (۲۰۱۳). What Grounded Theory Is.... In *Academy of Management Proceedings* (Vol. ۲۰۱۳, No. ۱, p. ۱۱۲۹۰). Briarcliff Manor, NY ۱۰۵۱۰: Academy of Management.
- ۱۶- Glaser, B. G., Strauss, A. L., & Strutzel, E. (۱۹۶۸). The discovery of grounded theory; strategies for qualitative research. *Nursing research*, ۱۱(۴), ۳۶۴.
- ۱۷- Strauss, A., & Corbin, J. (۱۹۹۸). *Basics of qualitative research techniques* (pp. ۱-۳۱۲). Thousand oaks, CA: Sage publications.
- ۱۸- Charmaz, K. (۲۰۱۴). Constructing grounded theory (introducing qualitative methods series). *Newcastle: SAGE. Dipeleleh daripada* <https://books.google.com/my/books>.
- ۱۹- Charmaz, K., & Belgrave, L. L. (۲۰۰۷). Grounded theory. Ritzer G. *The blackwell encyclopedia of sociology*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, ۲۰۲۳-۲۰۲۷.
- ۲۰- Timonen, V., Foley, G., & Conlon, C. (۲۰۱۸). Challenges when using grounded theory: A pragmatic introduction to doing GT research. *International Journal of Qualitative Methods*, ۱۱(۱), ۱۶۰۹۴۰۶۹۱۸۷۵۸۰۸۶.
- ۲۱- Bacon, M. (۲۰۱۲). *Pragmatism: an introduction*. Polity.
- ۲۲- Clarke, A. E., & Friese, C. (۲۰۰۷). Grounded theorizing using situational analysis. *The Sage handbook of grounded theory*, ۳۶۳-۳۹۷.

protocol for a qualitative systematic review. *BMJ Open*, (۴)۱۰.

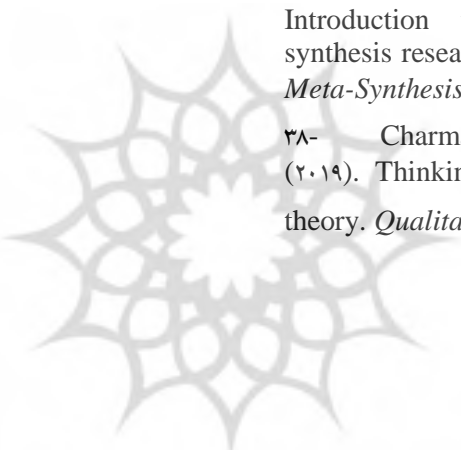
۳۴- Ghiringhelli, C., & Virili, F. (۲۰۲۰). Organizational change as tension management: a grounded theory. *Business Process Management Journal*.

۳۵- Charmaz, K. (۲۰۱۷). The power of constructivist grounded theory for critical inquiry. *Qualitative inquiry*, ۲۳(۱), ۳۴-۴۵.

۳۶- Martin, V. B., Scott, C., Brennen, B., & Durham, M. G. (۲۰۱۸). What Is Grounded Theory Good For. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, ۹۵(۱), ۱۱-۲۲.

۳۷- Finfgeld-Connett, D. (۲۰۱۸). Introduction to theory-generating meta-synthesis research. In *A Guide to Qualitative Meta-Synthesis* (pp. ۱-۱۲). Routledge.

۳۸- Charmaz, K., & Belgrave, L. L. (۲۰۱۹). Thinking about data with grounded theory. *Qualitative Inquiry*, ۲۵(۸), ۷۴۳-۷۵۳.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

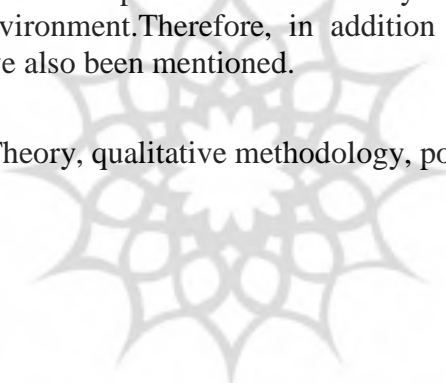
Grounded Theory, perspectives and challenges of its implementation

Mehdi Baghban
Seyedeh somayeh ghorbi

Abstract

Grounded Theory is a systematic methodology that involves the application of Inductive Reasoning. Mainly used for qualitative research. Despite the complexity of this method, having features such as dynamism, high creativity, flexibility of the method and execution method has made it usable in various fields of knowledge. For this reason, it has been welcomed by many researchers in the field of humanities and social sciences. The purpose of this article is to introduce the Grounded Theory, methods and challenges of implementation and to present a new review framework of the Grounded Theory. A method that has been invented for more than fifty years. Given the changes in research paradigms and intellectual foundations in this period, it seems necessary to review the various methods of implementation and study the challenges and its relevance to today's research environment. Therefore, in addition to reviewing the Grounded Theory, these cases have also been mentioned.

Keywords: Grounded Theory, qualitative methodology, positivism, postmodernism

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی